

Emily O'Reilly, Euroopan oikeusasiamies

Ehdokas toiselle toimikaudelle

Johdanto

Vetoomusvaliokunta, kuuleminen 3. joulukuuta 2019.

Kiitän puheenjohtajaa tilaisuudesta puhua jäsenille tänään tässä kuulemistilaisuudessa.

Kuinka pienestä toimistosta, jolla on tärkeä perussopimusten mukainen tehtävä, saadaan näkyvä ja merkityksellinen 500 miljoonalle Euroopan kansalaiselle?

”Pieni toimisto” on Euroopan oikeusasiamiehen toimisto, joka perustettiin Maastrichtin sopimuksella ja jolla on ”suuri perussopimusten mukainen tehtävä” palvella kanteluja käsittelevänä valvojana, joka kattaa koko EU:n hallinnon Euroopan komission ja keskuspankin kaltaisista voimatekijöistä moniin virastoihin, jotka sääntelevät kaikkea lääkkeitä elintarvikkeisiin.

Me sovellamme lainsäädäntöä ja hyvän hallinnon periaatteita ja haluamme oikeudenmukaisen lopputuloksen kansalaisille, joita EU:n hallinnon voima ja etäisyys usein hämmentää, ja toimimme siten siltana tämän kuilun umpeen kuromiseksi.

Kun minut valittiin ensimmäisen kerran Euroopan oikeusasiamieheksi vuonna 2013, minulla oli selkeä strategia siitä, kuinka tehtävän näkyvyyttä, vaikutusvaltaa ja merkitystä eurooppalaisille voitaisiin lisätä. Suhtaudun erittäin vakavasti oikeusasiamiehen toimiston tarkoitukseen, jota ei voida täyttää, jos oikeusasiamiehen olemassaolosta tiedetään vain vähän tai hänen työnsä tulokset ovat rajalliset.

Uskon, että olen pannut täytäntöön kaikki ensimmäisen toimikauteni lupaukset. Toimintani ansiosta oikeusasiamiehen toimiston asema EU:n hallinnossa on vahvistunut, ja toivon teiltä tukea sen varmistamiseksi, että tätä työtä voidaan jatkaa Euroopan kansalaisten hyväksi.

Toimin aiemmin menestyksekkäästi Irlannin oikeusasiamiehenä kymmenen vuoden ajan sen lisäksi olen toiminut tietovaltuutettuna ja Irlannin ympäristöasioiden tietovaltuutettuna.

Niinpä yli 15 vuoden ajan olen tehnyt työtäni oikeusasiamiehenä energisesti, päättäväisesti ja riippumattomasti ja siten vahvistanut ja nykyaikaistanut merkittävästi johtamaani kahta toimistoa. Olen vakuuttunut, että kokemukseni oikeusasiamiehen tehtävässä osoittaa, että olen pätevä johtamaan Euroopan oikeusasiamiehen toimistoa toisen ja viimeisen toimikauden ajan. Viimeisimmän toimikauteni onnistumisen kannalta ratkaisevaa on ollut syvälinen ymmärrykseni oikeusasiamiehen erityisestä roolista EU:n hallinnossa ja Maastrichtin sopimuksella perustetun oikeusasiamiehen erityisestä roolista.

Joissakin jäsenvaltioissa oikeusasiamiehillä on vahvat valtuudet määrätä seuraamuksia jopa tuomareille ja toisissa jäsenvaltioissa he voivat nostaa syytteitä tai ehdottaa lainsäädäntöä. Toiset taas ovat ihmisoikeuksia puolustavia elimiä, jotka voivat esimerkiksi vierailta vankiloissa ja muissa instituutioissa tai suojella oikeusvaltioperiaatetta erityisesti maissa, joissa demokratian rakenteet ovat heikot.

Eurooppalainen malli taas on ei-sitovan lainsäädännön malli, jonka tarkoituksena on parantaa hallintoa ja pitää se vastuuvollisena tutkimalla kanteluita sekä muilla myönteisiin muutoksiin vaikuttavilla keinoilla.

Toisin kuin tuomari, oikeusasiamies ei voi antaa sitovia päätöksiä ja siksi ohjesäännössä hänelle annetaankin muita keinoja saada suosituksensa läpi ja edistää hyvää hallintotapaa. Sen vuoksi hänen on oltava näkyvä ja kansalaisiin päin kääntynyt.

Parhaat tuntemani oikeusasiamiehet eri puolilla maailmaan käyvät aktiivista vuoropuhelua kansalaisten, parlamentin, tiedotusvälineiden ja kansalaisyhteiskunnan kanssa ja ovat tietoisia siitä, että ilman tätä toimintaa heidän toimistostaan tulee nopeasti merkityksetön. Heillä ei ole sitä ylellisyyttä, että heidän suosituksensa hyväksytään automaattisesti. Tuomarin ei koskaan tarvitse pyytää parlamenttia tuomionsa tueksi tai tiedottaa kansalaisille tuomiosta antamalla haastattelun tiedotusvälineissä tai pyrkiä henkilökohtaisilla keskusteluilla vakuuttamaan toimielimen siitä, että sen olisi parannettava palveluaan. Oikeusasiamiehen täytyy kuitenkin toimia näin.

Euroopan oikeusasiamiehen toimisto on pieni. Siinä on alle 70 virkaa mutta sen koko ei millään tavoin kuvaa sen kapasiteettia tai potentiaalia. Kuten jo sanoin, meillä on pieni toimisto mutta perussopimukseen perustuva suuri tehtävä.

Valintani jälkeen olen muuttanut toimistoa kollegojeni avustuksella.

Me olemme nyt

- saaneet sukupuolijakaumaltaan tasapainoisen johtoryhmän, kun ryhmästä 90 prosenttia oli miehiä vuonna 2013
- ottaneet käyttöön ”selkeän kielen” kaikessa tapaustyöskentelyssä ja viestinnässä, jotta voidaan parantaa yhteyttä kansalaisiin
- parannelleet Euroopan oikeusasiamiesten verkostoa, joka kattaa yli 95 toimistoa eri puolilla Eurooppaa; tänä vuonna Michael Barnier piti puheen vuosikokouksessamme, ja vuonna 2017 puheen piti varapuheenjohtaja Timmermans
- soveltaneet strategisia viestintästrategioita tiedottaaksemme keskeisistä kysymyksistä
- ja me saamme nyt vuosittain enemmän kanteluita kuin koskaan aiemmin ja olemme lyhentäneet tutkinta-aikaa yli 40 prosenttia, mikä osoittaa, että noudattamamme strategia on onnistunut.

Oikeusasiamiehen ensisijainen tehtävä on käsitellä kanteluita, mutta sekä perussopimuksessa että ohjesäännössä todetaan, että oikeusasiamies voi parantaa hallintoa myös muilla tavoin. Oikeusasiamiehellä on toimivalta avata oma-aloitteisia tutkimuksia, jotka eivät perustu kanteluun. Tämä tärkeä toimivalta annettiin toimistolle EU:n kansalaisten ja toimielinten välillä olevan kuilun vuoksi. Tämän toimivallan ansiosta oikeusasiamies voi toimia kansalaisten silminä ja korvina, koska hän käsittelee ongelmia, joista he eivät ehkä ole tietoisia. Olen esimerkiksi käyttänyt toimivaltaa auttaakseni vammaisia henkilöitä, osittain siksi, että olemme aiemmin saaneet suhteellisen vähän tämän alan kanteluita.

Viime vuonna 98 prosenttia tutkimuksistamme koski yksittäisiä kanteluita ja viime vuosina olemme avanneet noin viisi oma-aloitteista tutkimusta vuosittain. Näiden avulla on voitu ratkaista systeemisiä ongelmia ja myös vähentää toimielinten vastaanottamien, itseään koskevien kanteluiden määrää.

Muut tutkimukset ovat koskeneet kysymyksiä, jotka vaikuttavat olevan hyvin kaukana tavallisten kansalaisten elämästä mutta jotka vaikuttavat siihen suuresti.

Useimmat eurooppalaiset eivät tiedä, mikä on trilogi tai mitä komission asiantuntijaryhmä tekee, ja vielä harvemmat ihmiset ymmärtävät täysin, miten delegeoitujen säädösten ja täytäntöönpanosäädösten järjestelmä toimii. Parantamalla näiden järjestelmien ymmärrettävyyttä ja niiden hallintoa voimme kuitenkin auttaa kansalaisia käyttämään perussopimusten mukaista oikeuttaan vaikuttaa siihen, mitä EU tekee.

Ensimmäisen toimikauteni aikana pidin tiiviisti yhteyttä tähän parlamenttiin ja erityisesti vetoisuusvaliokuntaan, jolla on hyvin suora yhteys kansalaisiin ja joka tietääkseni haluaa vahvistaa sitä.

Minut on kutsuttu puhumaan yli 50 kertaa monien valiokuntien kokouksiin ja kuulemistilaisuuksiin. Parlamentin täysistunto on viiden viime vuoden aikana äänestyksissään jatkuvasti ja ylivoimaisesti onnitellut minua ja toimistoani erinomaisesta työstä. Parlamentti on myös viiden viime vuoden aikana antanut vahvan tukensa kahdelle erityiskertomukselleni, jotka koskevat Frontexia ja neuvoston avoimuutta.

Uskon, että olen ollut parlamentin luottamuksen arvoinen ja noudattanut riippumattomuusvalaa, jonka annoin unionin tuomioistuimessa. Olemme avanneet merkittäviä tutkimuksia – kuten oli tarkoitus – riippumattomasti ja ammattitaitoisesti.

Työmme esikuvana on usein parlamentin työ, ja hyvä yhteistyö meidän välillämme onkin ratkaisevan tärkeää. Joskus suosituksemme hyväksytään nopeasti, mutta toisinaan oikeusasiamies yhdistää voimansa muiden tahojen kanssa ja saa siten aikaan muutoksia ajan myötä.

Tässä hengessä olemme ajaneet neuvoston lainsäädännön avoimuutta sekä brexitin ja euroryhmän avoimuutta. Olemme tehneet parlamentin kanssa yhteistyötä, joka koski kaupan

avoimuuden parantamista ja Frontexia. Varmistimme myös, että EUH:n harjoittelijoille maksetaan nykyisin palkkaa.

Olemme tehneet komission kanssa yhteistyötä, joka koski komission jäsenten uusia toimintasääntöjä, ja olemme laatineet Euroopan keskuspankin kanssa sen puhetilaisuuksia koskevat ohjeet. Meidän oma, yhden sivun mittainen käytännön opas siitä, miten lobbaajien kanssa tulee toimia, löytyy monen kollegan seinältä komissiossa.

Olemme tehneet yhteistyötä esimerkiksi Euroopan lääkeviraston kanssa, jotta kliinisiä tutkimuksia koskeva tieto olisi saatavilla. Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen kanssa yhteistyö koski torjunta-aineiden lupamenettelyä ja sääntöjä eturistiriitojen ehkäisemiseksi.

Vetoomusvaliokunnan tavoin olemme käsitelleet lukemattomia rikkomusmenettelyjä koskevia kysymyksiä ja olemme työskennelleet komission kanssa, jotta voisimme avata EU Pilot -hankkeeseen liittyvän rikkomusmenettelyä edeltävän vaiheen. Olemme tutkineet komission asiantuntijaryhmiä ja käsitelleet korkean tason nimityksiä koskevia kanteluita sekä niin kutsutun pyöröovi-ilmiön haastetta.

Kaikkien näiden tärkeiden ja kauaskantoisten tutkimusten lisäksi olemme ennen kaikkea kohdelleet jokaista kantelijaa arvokkaasti ja häntä kuunnellen. Siinä vaiheessa, kun jokin kysymys saapuu toimistooni, ihmiset ovat usein kokeneet turhauttavia byrokraattisia menettelyjä. Ihmiset ansaitsevat vähintäänkin sen, että heitä kuuntelee joku, joka työskentelee toimielimessä, joka rahoitetaan heidän verovaroidaan.

EU:n hallinnon on saatava kansalaisten luottamus takaisin. Uskon, että luottamus voidaan saavuttaa osittain lisäämällä toimielinten vastuuvollisuutta ja avoimuutta. Vain silloin, kun henkilö saa nähdä, kuinka jokin päätös tehdään, ja hän saa osallistua demokraattiseen päätöksentekoon, hän voi ymmärtää, miksi päätös tehtiin ja vasta sitten voi syntyä luottamusta.

Uskon, että olen kokemukseni, riippumattomuuteni ja rehellisyyteni ansiosta paras ehdokas jatkamaan Euroopan oikeusasiamiehen toimiston työtä.

Mikäli saan kunnian tulla valituksi toiselle toimikaudelle, toivon, että voin jatkaa työtä teidän kanssanne Euroopan kansalaisten puolesta.